

Kelekótya Kis Miska

Az emberi lélek végtelenül egyszerű, s egyedül sérülékenységének köszönhetjük bonyolultságát, és azt, hogy mindannyian rendelkezünk kisebb-nagyobb hóbortokkal, rigolyákkal és szeszélyekkel, melyek nemcsak színesítik egyéniségünket, de sokszor fő jellemzőinkké is válnak, s melyek a maguk különleges, nyakatekert módján, rendre keresztetik a pszichológusoknak a könnyű kiismerhetőségünkről alkotott ideáit — s míg a lélekorvoslás bölcs tudománya nem okoz forradalmi változást a fölismerésükben és gyógyításukban, addig lelkifurdalás nélkül megőrizhetjük őket a magunk és mások kárára, vagy éppen hasznára.

Kelekótya Kis Miska legfőbb bolondériája az egyenruhás szervek iránti mérhetetlen vonzalma volt, mely hol elkerülhető bajokba sodorta, hol elkerülhetetlen nehézségeken segítette át. Miska, bánatára, sosem lehetett tagja egyetlen szervezetnek sem, mert görcsös igyekezete ellenére, rendre kifogtak rajta a fölvételiztetők a fránya kérdőívekkel és tesztjeikkel, sőt fiatal korában, egy különösen balul sikerült vizsgálat után még a mélyaknai elmeegógyintézetbe is bekísérték, ahol kerek két hónapot töltött baráti közösségben, míg a kezelőorvosai ímmel-ámmal, telegyógyszerezve kiengedték, azzal az intellemmel, hogy bármikor szívesen látják, ha szükségét érzi.

De Miska lelkében nem azért bontott ilyen szemkápráztató virágot a vágy, hogy az első szíre-szóra hagyja leszakítani. Szerzett inkább egy vasutasappkát, kerített hozzá egy katonai kimenőtáskát, s mikor évek múltán Kobzostól, a borvirágos orrú körzeti rendőrtől sikerült egy segédrendőri igazolványt is kikönyyerálnia, beteljesedett a boldogsága.

Ettől a naptól kezdve egy önbizalomtól duzzadó ember lépett reggelente az utcára. Dehogyan engedte, hogy bárki is tegezze! Kihúzta magát, s szálfalakján kifeszült kosztól szürke öltönye. Arca sápadt volt és méltóságteljes, gigája leföl ugrált vékony, kékre borotvált nyakán, kezét fegyelmezetten combja mellé szorította. Elidegeníthetetlen része lett Mélyakna mindennapjainak vasutasappkájával, a vállán hordott katonatáskával, s a zsebében lapuló segédrendőri igazolvánnyal. Egyénisége is szerencsésen egyesítette a három szervezet főbb jellemzőit; a vasutasok ünnepnapot nem ismerő, rideg pontosságát, a gyalogrendőrök szerény értelmi képességét és a katonák pénztelenségét.

Nem mintha Miska élhetetlen ember hírében állt volna. Ellenkezőleg: a saját kidült-bedült téglaházában lakott a mélyaknai völgyben, Börcsökék disznó-óla mögött. Még ablakot is évente kétszer cserélt!

Börcsök március elején kiment a bőrkötényében disznót etetni, s mikor az üres vödörrel beslattyogott a házba, a darás kezét törölve megszólalt:

— Asszony, jön a tavasz, Miska lecserélte a furnérlemezt a szűnyoghálóra!

Ősszel, épphogy szűnt a dió kopogása, Börcsök etetés után lenézett Miska házára, majd bejelentette az asszonynak:

— A kelekótya besötétített, hamarosan havazik!

Túl a kerítésen, a kicsi ház homályában Rozzant Teca kotyvasztotta az ebédet a tűzhelynél ülve, s mindig úgy fordult, hogy a főzőlap melege átfagyott, szederjes arcát érje. Az ugráló tűzfény táncoló foltokkal pötytyözte tele a konyha deszkamennyezetét. Miska a szobában, a közös alvóhelyen szendergett.

— Ki kéne mosni a ruhádat, Miska! — szólalt meg Teca odakint.

Köszörüs hangjába bántó élt lopott a magárahagyatottság, de Miska feküdt tovább, s egyenletesen szuszogott.

— Az öltönyt. Olyan az, mint a föld!

— Csitulj! — mordult Miska. — Délután miben lépek szolgálatba?

— Ott eszi a fene a szolgálatot!

— Micsoda?!

Már ült is az ágyon, és gyanakodva forgatta szemét, mint aki most döbben rá, hogy a törődő szavak leple alatt meg akarják lopni.

— Teszed le azt a sört! — szolt ki a fülét hegyezve.

— Hozzá se nyúltam.

— Azért csak tedd le!

Ezzel kiment a konyhába, s még éppen látta, hogy Teca visszacsúsztatja az üveget a katonatáskába, és ijedt vergődéssel megfordul a hokedlin.

Koszorú házi ruhája cafrangokban lógott hájas testén, száján szétmállott a mosoly. Fél lába térdben hiányzott. Sokáig falábbal közlekedett, de Miska még évekkor elelőtt, egy féltékenységi roham alkalmával, sátáni dühvel tűzre hajította az érzéketlen végtagot, s többé hallani sem akart róla, hogy újat faragjon. Teca ekkor megpróbált mankóra állni, ám a húszkilónyi súlyfölöslege már az utca végén a földre rántotta, s többé nem volt hajlandó ekkora kockázatot vállalni. Azóta a legnagyobb távolság, amit megtesz, az az udvarsarki árnyékszékig vezet és vissza, s közben számolatlanul gyűjti a fölös kilókat. Nem bánja állapotát, hiszen azóta Miskát nyomja a bevásárlás gondja, aki attól a naptól ezerszer is belátta, hogy nagyot hibázott a tüzelésnél, s csak elvből tart ki mellette.

De mekkora árat követelnek az elvek! Azóta még a szolgálati idejének jó részét is fölemészti a munka, mellyel előteremtí az az összeget, amennyivel kisebb a vásárlási tehetsége Tecáénál. Reggel mindjárt felölti szolgálati ruháját, fejébe csapja a sapkát, és táskával a vállán, elindul eldobált üvegekre vadászni. Először a Bányászlugas kerthelyiségénél szemlézik, onnan az Arany Kapcához tart, s közben a cipőorrával megmozgat minden kis bokrot, benéz az árkokba, és fölhajtja a kukák födelét. Ha ép üvegre lel, megtörli zakóujjával, és táskájába süllyeszti. De akadnak napok, mikor elhagyja a jószerecse, s ilyenkor a szemétdombra kell kullognia, ahol fémdarabok gyűjtésével még mindig pénzkeresővé válhat.

Szolgálati ruhájának összetéveszthetetlen, egyedi szagot kölcsönöz a szemétdombi tüzek füstje, amit ő ugyan nem érez, de a bolti eladók igen, és szemrehányó tekintettel kísérik polctól polcig, míg egyenruhás méltóságként válogat az áruk között. Délre végez a bevásárlással, s ekkor elnyeli a sással és lapulevéllal benőtt udvar.

Ma elégedetten tért haza, mert körútja során teli sörösüvegre is lelt, és ilyen kegyben hónapok óta nem részesült. Most, hogy Teca cudar praclija rálelt az üvegre, odalett a meglepetés.

— Ebédre hoztam — szolt Miska. — Ünnepe van vagy mifene!

— Hisz csak csütörtök van! — kötekedett Teca.

— Annál jobb — mondta Miska. — Nem kell nekünk ünnep, hogy sört igyunk!

Jó volt az ebéd, még jobb a sör. Teca már készült lepihenni, de Miska gondosan készülődött.

— Csak nem mész?

— Már hogyan mennék! Vagy téged vesznek elő, ha valami baj történik?

Teca erre nem tudott válaszolni, és csalódottan lehanyatlott az ágyra. Miska kilépett az ajtón, s beleszimatolt a levegőbe. Esni fog, gondolta, és fázósan szolgálatba lépett.

Börcsők disznai nyugtalanul dübögtek, visongtak és rőfögtek az ólban. Samu, a kétmázsás kan disznó befúrta rózsaszínű, nedves pofáját egy részbe, s a meglazult deszkákat rángatva, ingerülten tőfögött.

— No, te! — intette szelíden Miska, mire elcsöndesedett, és vele együtt az ól is.

Miska kiért az utcára. Egyenes léptekkel szemlézett a kertés házak között. Lapos, csontos feje szinte nem is mozdult oldalirányba, ám mégis megtévesztetetlenül nyomon kísért minden apró változást nyugodt, hús pillantású szemével. Börcsökék kitért ablakszárnyait szabadon csapkodta az erősödő szél, s Miska látta azt is, hogy a cseresznyefák közé feszített kötélén szárazon verdes a mosott ruha. Trehányság, jegyezte meg magában, ez bizony trehányság. Árendások kertkapuja elé odapiskított egy kóbor kutya, lejjebb, a barna levelektől zörgő járdaszegélyen összetört befőttesüveg cserepe csillogott. Miska megállt, cipője hegyével összekotorta az éles szilánkokat, és rosszállóan tekingetett ablaktól ablakig. Még az kéne, hogy valami jámbor jószág belelépjen, gondolta, s fél téglát tolt a cserépre.

A Különte-köz szűkösében szembekapta a port kergető, füttyös kedvű szél, s lehajtotta fejét. Lába alatt, félig a salakos útba taposva, elhullott diószemek keményedtek. Tessék, gondolta Miska, Tokár hagyja megfagyni, megpenészedni, de ha valaki fölszedné, akkor az baj lenne. Nincs ez így jól!

Kiért a Bányászlugas elé. Ösztönös figyelemmel elsőnek arról győződött meg, hogy nincs-e verekedés a kocsmában. A gyorsforgalmi úton egymást előzve robogtak a személyautók. Mindenki igyekszik hazaérni az eső előtt, gondolta Miska. Sárga busz kanyarodott ki a megállóból, és füstöt pöfögve az aknatornyok felé vette az irányt. Hamarosan beleveszett a cseréptetős családi házak sűrűjébe. A szemhatáron a négyemeletes bányászházak megszüürkültek az esőfelhők árnyékában. A völgy fölött elragadott papírszemetet és faleveleket kavargatott a szél, s madarak siklottak az ereszek oltalmába.

A Bányászlugas kerthelyiségét még a múlt héten kipakolta a tulajdonos: a festetlen, vasvázás faasztalok és székek kupacba rakva, leterítve lapultak a kocsmá oldalában. Az egyik széken álmos képű, foltos macska kuporgott. Egy-egy esőcsepp koppant a zöld ponyván. A macska fölkapta fejét. Miska üres sörösüvegre lett a térdig érő gazban, óvatosan egy vakondtúrás mögé dugta, s rátolta a földet, hogy holnap reggelig biztonságban tudja.

Mivel a Bányászlugast és környékét rendben találta, és részeg randalírozásnak sem érezte veszélyét, Miska merész elhatározással az Arany Kapcához indult. Talán megjárom, mielőtt rákezd az eső, sandított a magasba, mert ezek a felhők nem virágocsoláshoz gyülekeznek! Fürge léptekkel haladt fölfelé a dombon tekerdő utcákban, óvó pillantást lövellt minden szemétedényre, kertkapura és vizesárokra. Tavaly itt, Lajtosék kapubejárójánál akadt egy aranyláncra, amiért Lajtos bőkezűen ötven forinttal jutalmazta. Csak később tudta meg, hogy nem is Lajtos copfos lányai vesztették el.

A zivatar az emeletes házak előtt érte, s azonnal szürkésfeketére festette körülötte az aszfaltutat. Miska rövid, zsíros hajáról kővér csöppökben pergett le a víz. A jegenyefákat bókoltató szél most hátulról támadta, s egészen az Arany Kapcáig hajtotta, ahol Miska meghúzódott az eresz alatt. Nyugtalaní-

totta, hogy ez ideig nem találkozott senki emberfiával, ezért külön jólesett neki az ablakon kiszűrődő kocsmaszivaj. Megtörölte zakóujjával nedves arcát, s a haragvó felhőket szemlélve, emberi hangokkal a fülében, topogva várakozott, hogy mire jut odafönt a mindenható. A feketén gomolygó viharfelhők magukkal ragadva a fehér párafoszlanýokat, dél felé száguldottak. A távoli dombtetőkön a szél dühöngve vetkőztette a dülöngélő tölgy- és gyertyánfákat.

A bányaporta felől Börcsök futott csuromvizesen, behúzott nyakkal, a duzzadó pocsolýákat kerülgetve.

— Miska! — szólt rá. — Gyere be, melegedj meg!

S barátságos erőszakkal betoloncolta Miskát a nyikorgó lengőajtón.

— Nézzétek! — kiabált odabent annak a tíz-tizenkét vendégnek, akik jobb dolguk nem lévén, sörözéssel múltatták a délutánt. — Kint ácsorog, mikor minket is szórakoztathatna! Miska! Vedd elő a tudományodat!

Miska mélán nézelődött kocsmafaltól kocsmafalig, s úgy érezte, sosem tudna betelni a látvánnyal. Még a pórias, bizalmaskodó tegezés sem zavarta. Negyvenöt éve lakott Mélyaknán, de mindeddig csak az utcáról látta az Arany Kapcát, beljebb egyszer sem került. El se tudott volna képzelni ennyi színes és fényes üveget, amennyi a polcokon csillogott. Micsoda pompa, gondolta lenyűgözve, micsoda gazdagság!

— Vedd elő a tudományod! — nyaggatta Börcsök, miközben fölhajtotta az első pálinkát. — Mutasd meg ezeknek a tanulatlanoknak, hogy mit tudsz!

Egyedül Börcsök ismerte Miska tudományát. Egyszer-egyszer, különös napokon, melyek látszólag semmiben sem különböztek más nappaloktól, mikor varázsszóra elcsöndesedtek körülötte a disznók, etetés közben meghallotta, hogy Miska a házban vagy a lapulevelés udvaron rázendít a vidám hangú kis szájharmonikájával.

— Nincs nálam — mondta Miska.

— Nincs a fenét! — kiáltották többen is. — Akkor mi puffasztja a zsebedet?!

Ezzel dudorodó iratszerebére böktek, melyben a segédrendőri igazolványát és más papírjait tartotta.

— Itt van a táskámban! — védekezett Miska, s hogy mielőbb elterelje a figyelmet az igazolványról, elő is kotorta a táska fenekéről a harmonikát. — Láthatjátok, nem hazudok!

— Te aztán nem! — kiabálták a bányászok gúnyosan.

— De most már zenélj!

— Mulatni akarunk!

Ekkora megtiszteltetésnek a legnagyobb jellemek is engednek. Miska szerető kézzel megszorította a rozsdás kis jószágot, rövid gondolkodás után rányomta száját, és erőz szívvel fújni kezdte. A fölcsendülő dallam megtöltötte a füstös kocsmát, elnémította a zajongó bányászokat, s megzavarta munkájában a megfázástól vörös, tüszögő csapost.

A nótát, ha nóta volt egyáltalán, egyőjük sem ismerte, s nem is élvezték igazán, de mindőjüket lenyűgözte az a bensőséges kapcsolat, mely a zenészt és hangszerét összekötötte. Miska úgy tartotta a harmonikát, mint egy szelet mézédés dinnyét, s olyan kedvvel is látott hozzá: alázatos gyöngédséggel csak remegő, sápadt fejét mozgatta, keze és a harmonika mindvégig mozdulatlan maradt. A nóta sem tartott tovább, míg az ember jó étvággal bekebelez egy szelet dinnyét. Ekkor Miska levette száját a harmonikáról, megtörölte a hangszert és zsebre csúsztatta.

— Na — mondta.

— Zenélj még! — nógatta Börcsök.

— Kiszáradt a torkom — közölte Miska.

— Mondtam, hogy van esze! — röhögött Börcsök.

— Azon egy kocsmában könnyen segíthetünk! — rikoltották hátul. — Hozzatok neki nyakolajat!

— Italt a zenészek!

A pultnál a mocskos köpenyű csapos fojtott suttogásba kezdett a bajszos és szakállas, nagy tenyerű Veszeli, s elővett a táskájából egy kicsiny, barna üveget. A vágott szemű, sötét képű Veszeli a tenyerén vitte Miskának a pohárba töltött italt.

— Konyak! — kínálta nevetve. — Ez úgy meghozza a zenés kedved, hogy abba se akarsz majd hagyni!

Miska a ránehezedő kezek és a meglepetés súlya alatt lerogyott egy székre, s megilletődve fenéig üritette a pohárkát.

— Játssz! — támadtak rá újra a bányászok.

Börcsök melléje húzta a székét, és combján verte a taktust:

— Fújd, Miska! Fújd!

És Miska teli tüdőből fújni kezdte. Feje remegett, szája nedvesen fénylett, ádámcsutkája le-föl ugrált, s a harmonika túlzengett minden égi zajt, esőkopogást és mennydörgést. A bányászok meglepedve a markukban langyosodó sörről, súgdolozva nevetgéltek, mulatoztak. Kint elállt a zápor, és kisütött a nap, de Miska csak fújta, egyre fújta. Fújta kimelegedve, teli szívvel, csillogó szemmel. Néha ivott a sárgás italból, s fújta tovább. Közben új vendégek érkeztek, de senki sem akart távozni. Miska körül gyülekeztek mindannyian: nevettek, és egymás hátát püfölték mulató kedvükben. Minél harsányabban röhögtek, Miska annál jóízűbben fújta a rozsdás, kopott kis hangszert.

A bányászok már köhögve fuldokoltak, s Veszeli megkérdezte tőle:

— Kell-e köhögnöd, Miska?

— Nem — nézett rá Miska fényes szemmel.

— Az nem is csoda!

— Fejlett ám az orvostudomány! — kajabálták a bányászok, s görcsbe rántotta őket a röhögés.

Aztán elfogyott az ital, Miska pedig eltette a harmonikát. A bányászok most még harsányabban röhögtek.

— Ízlett-e az ital?

— Megfelelt? — tudakolták fuldokolva.

Miska kihúzta magát, és mosolyogva bólogatott.

— Gyere ide! — rikkantott feléje a csapos. — Imhol ez az üveg! A tiéd! Beválthatod!

Miska hátaltelt szívvel fordult ki az ajtón, s hátában a boldoggá tett kocsmá zsivajával, hazafelé indult. A tisztára mosott aszfaltút száradva párologott. A szél megenyhült, csak a fákon száradó leveleket forgatta, zizegett. A madarak alacsonyan röpködve vadásztak az előmerészkedő rovarokra. Miska Tecára gondolt vágyakozva, s arra az üres sörösüvegre, amit a Bányászlugasnál kapart a vakondtúrás alá. Majd eszébe jutott az a szokatlan formájú üveg is, amelyet az előbb kapott.

Kíváncsian kihúzta táskájából, s a szeméhez emelte. *Mixtura pectoralis*, betűzte lassan, köhögés ellen. Majdnem fölkiáltott meglepetésében. Ha ennyire köhögnek a bányászok, gondolta jóindulatúan, alighanem ezt kellene inniuk.